

Financial investments and real investments in the economy of Romania

Investiții financiare și investiții reale în economia României

Professor Ion ROMĂNU, Ph.D.
The Bucharest Academy of Economic Studies, Romania

Abstract

This paper aims to highlight the benefits and the importance of investments in economic growth of a country. Global crisis creates impediments in obtaining these investments, which structure was divided into financial investments and real investments. Among the many causes that have helped macroeconomic destabilization and recession felt today in Romania, are found: defective management of banks, the decreased share of exports in external trade activity, the external deficit of the country. All these have negative implications also on the sums attracted from abroad which represent an important financing source of the real economy development.

Keywords: *real investments, financial investments, foreign direct investments, financial crisis, real economy*

Rezumat

Prezenta lucrare dorește să evidențieze avantajele și importanța investițiilor în creșterea economică a unei țări. Criza mondială crează, însă, impedimente în obținerea acestor investiții, a căror structură a fost împărțită în investiții financiare și investiții reale. Printre numeroasele cauze care au contribuit la destabilizarea macroeconomică și la recesiunea, resimțite azi și în România, se regăsesc: managementul defectuos al băncilor, ponderea scăzută a exporturilor în ansamblul activității de comerț exterior, deficitul extern al țării. Toate acestea au implicații negative și asupra sumelor atrase direct din străinătate, ce reprezintă o sursă importantă de finanțare a dezvoltării economiei reale.

Cuvinte-cheie: *investiții reale, investiții financiare, investiții străine directe, criza financiară, economie reală*

JEL Classification: G00, G01, G20, E22

Creșterea economică a unei țări este determinată, în mod practic, de volumul și structura investițiilor. Volumul investițiilor exprimă latura cantitativă a procesului investițional, în timp ce structura lor redă calitatea, eficiența procesului.

În ceea ce privește volumul investițiilor, prea multe nu avem de comentat. Știm doar că România are nevoie de mari sume bănești pentru revigorarea economiei, pentru dezvoltarea infrastructurilor tuturor domeniilor de activitate, fie a celor propriu-zis productive, de transporturi sau comerciale, fie a celor cu caracter social sau cultural. Nevoia stringentă de investiții face ca, pe lângă resursele interne, total insuficiente, să se apeleze la atragerea capitalului extern, oferindu-i acestuia facilități, cum bunăoară sunt protecția profiturilor realizate, sprijin pentru obținerea amplasamentelor solicitate și edificarea viitoarelor obiective.

În privința structurii investițiilor, lucrurile sunt mai complicate. Pentru a decela căile de optimizare pe care ar trebui să le urmăm, este util să facem apel la o anumită introspecție, favorizată de grupări și clasificări. Principala clasificare cu care se operează în acest domeniu este în investiții financiare și investiții reale. Investițiile financiare și investițiile reale sunt două fațete ale fenomenului investițional, fiecare având un rol specific. Investițiile financiare creează resursele necesare realizării investițiilor reale și, de aceea, ele premerg celor reale. Nu întotdeauna, însă, trecerea de la investițiile financiare la investițiile reale se face în mod direct, nemijlocit, deoarece, uneori, poate de cele mai multe ori, o anumită categorie de investiții financiare se transformă într-o altă categorie, tot de natură financiară, operația având, în continuare, caracter iterativ. Până la un anumit punct, această “autotransformare”, ca să o numim astfel, este necesară, apropiind investițiile financiare de cele reale, dar după acest punct critic ea devine superfluă pentru economia propriu-zisă, pentru economia reală, ea este benefică numai pentru cei ce operează cu bani, și iată cum, pe această cale, apare și se dezvoltă așa numita inginerie financiară.

Investițiile determină creșterea economică, după cum se știe și după cum s-a spus mai sus. Orice investiție creează o “economie” nouă. Pe cale de consecință, investițiile financiare aparțin economiei financiare, iar investițiile reale se revarsă în economia reală. Se apreciază că economia financiară din țara noastră nu este bine dezvoltată pentru a susține eficient economia reală, că există un decalaj foarte mare între ele. Astfel, în țări cu economie avansată, ponderea economiei financiare în totalul PIB este chiar de cca 25%, pe când la noi dacă atinge 7 sau 8 %, intermedierea financiară redusă având un impact negativ asupra investițiilor reale și, implicit, asupra economiei reale. Unii cercetători estimează că în timp ce în țările occidentale finanțarea întreprinderilor economice se bazează aproape în totalitate pe bănci, la noi această contribuție reprezintă ceva mai mult de 1/3 din totalul fondurilor operate de întreprinzători, de unde rezultă că integrarea economiei financiare în economia reală este nesatisfăcătoare. Altfel spus, productivitatea socială este slab sprijinită de economia financiară sau, încă, investițiile financiare nu își găsesc finalitatea în producția economică, nu au eficiența pe care o găsim în țările occidentale.

În ultima vreme, situația s-a înrăutățit simțitor, ca efect al crizei mondiale. Investitorii străini, care, de bine, de rău, mai contribuiau la reducerea acestui decalaj, în loc să vină spre noi, s-au retras, în mare parte, ba mai mult, băncile din România, cumpărate, aproape toate, de bănci străine, caută, și găsesc, modalități de transferare a profiturilor realizate în țara noastră spre băncile-mamă, care, la rândul lor, au mari probleme de finanțare.

Un vestit economist austriac-american Joseph Schumpeter (1883–1950) a caracterizat creditul pentru economie ca fiind ceea ce sângele este pentru organismul omenesc, înțelegând prin aceasta că menirea creditului este aceea de a pune în mișcare toate resorturile economiei, prin investiții reale. Care este situația creditului în economia de azi se știe. Criza creditului, propagată, de fapt, începând din SUA, s-a extins în toată Europa, în piețele financiare ale Asiei, precum și ale celorlalte continente, a afectat, în mod practic, toate țările, a devenit o criză mondială. Economisții consideră că este asemănătoare, ca proporții, cu marea criză economică din anii 1929-1933. Totuși, datorită reacției pe care a avut-o majoritatea băncilor centrale, îndreptată spre recapitalizarea băncilor particulare, precum și evitarea măsurilor protecționiste pe care unele state ar fi putut să le adopte în cazul unor situații de recesiune, probabilitatea ca actuala criză să se degradeze, cunoscând o agonie îndelungată, cum a fost în anii 1929-1933, este destul de scăzută.

Una din cauzele importante care au condus la această gravă situație o constituie managementul defectuos al băncilor. În goana lor pentru obținerea unor profituri cât mai mari, au fost acordate credite peste credite, și celor care prezentau și celor care nu prezentau încredere, și celor ce aveau, și celor ce nu aveau capacitatea de a le restitui, majoritatea fiind destinate consumului. Astfel, au apărut așa-zisele “ produse financiare toxice”, concretizate în bani împrumutați de bănci, plecați, dar care nu s-au mai întors la bănci, cu vagi speranțe de a se mai întoarce. De fapt, cauza cauzelor este mult mai profundă. Datorită decalajului mare care s-a creat între economia financiară și cea reală, aceasta din urmă nu a mai funcționat la parametri normali, câștigurile pe care ea le furniza de obicei nu au mai apărut, în schimb multe locuri de muncă au dispărut, economia reală s-a contractat, cei ce au luat credite nu au mai putut să restituie banii împrumutați.

O altă cauză care a condus la lipsa de lichidități pe piața românească, cu implicații negative asupra dezvoltării investițiilor financiare și, de aici, a formării resurselor necesare pentru impulsivitatea investițiilor reale, a constituit-o ponderea scăzută a exporturilor în ansamblul activității de comerț exterior. De remarcat că ponderea scăzută a exporturilor s-a înregistrat în toți anii care au trecut, fără nicio excepție, ceea ce a făcut ca, an de an, să se acumuleze un mare deficit extern, cu consecințele cele mai nefaste asupra economiei reale. În anul 2008 deficitul extern al țării s-a ridicat la 13,5% din totalul de peste 140 miliarde euro, ceea ce reprezintă o gaură enormă în bugetul țării, având contribuție directă la destabilizarea macroeconomică și la recesiunea pe care azi o resimțim din plin.

Însemnate pierderi bănești a suferit statul român prin devalizarea și apoi falimentarea unor bănci, care au funcționat în anii '90, cum au fost Credit Bank, Dacia Felix, Banca Agricolă, Banca Albina, Bankoop, Banca Internațională a Religiiilor și Bancorex, în urma cărora statul român mai are și astăzi de recuperat peste 5 miliarde de dolari.

Se știe că, de curând, țara noastră a contractat împrumuturi importante de la Fondul Monetar Internațional și de la Uniunea Europeană, care se ridică la aproape 20 miliarde de dolari, în condiții relativ avantajoase. Una din clauzele acordului cu FMI a fost aceea referitoare la cheltuielile bugetare, considerate a fi exagerate, fapt ce are implicații negative asupra echilibrului financiar al țării, sugerându-se ca, în viitorul imediat, să se întreprindă măsuri privind reducerea drastică a cheltuielilor bugetare, măsuri dublate de filtrarea fondurilor toxice, recapitalizarea băncilor, relansarea consumului.

Președintele Băncii Mondiale, într-o recentă analiză, a inclus România printre țările care au o situație economică delicată, atrăgând atenția că producția industrială este în scădere, capacitățile de producție existente sunt subutilizate în proporție însemnată, spectrul

șomajului este îngrijorător. Criza financiară s-a transformat într-una economică și este pe cale să devină o criză socială.

Conform previziunilor FMI, (Macroeconomia, 22.04.2009), economia mondială se va contracta, în anul 2009 – pentru prima dată după cel de al doilea război mondial – cu cca 1%, ca efect al crizei mondiale. S-au calculat costurile necesare înlăturării efectelor crizei mondiale, ajungându-se la suma de peste 4 miliarde de dolari, ceea ce ar însemna că fiecare locuitor al planetei trebuie să plătească aproape 700 dolari pentru revenirea la normal. Același organism financiar internațional estimează că, în România, PIB va scădea cu 4,1%, deși organele noastre guvernamentale apreciază că se va înregistra o creștere economică de 2%, ceea ce pare, totuși, improbabil. Neajunsurile din economia financiară s-au răsfrânt în mod direct, și chiar amplificat, asupra economiei reale.

Cu scopul de a releva aceste neajunsuri, vom apela și de data aceasta la grupări și clasificări. Pentru analiza întreprinsă aici, o clasificare semnificativă a investițiilor reale este în active și pasive. Se consideră a fi investiții active, acelea producătoare de venit și profit, capabile să returneze cât mai degrabă fondurile bănești alocate pentru edificarea lor și obținerea în continuare de profituri cât mai importante pentru întreprinzător, dar și pentru stat. Investițiile pasive au rolul de a proteja desfășurarea, în condiții cât mai bune, a activităților productive, sociale și culturale, în general de a crea microclimatul necesar desfășurării activităților umane. Analiza datelor referitoare la dezvoltarea economică a țării noastre, în ultima decadă, arată că ramura construcțiilor este aceea care a contribuit, în cea mai mare măsură, la creșterea PIB. În principiu, ramura construcțiilor ar putea fi inclusă în categoria investițiilor pasive, dar nu toate obiectivele de construcții aparțin acestei categorii, cu o referire specială la lucrările de infrastructură – șosele, poduri, căi ferate, baraje etc. –, obiective care aparțin investițiilor active. În cadrul ramurii construcțiilor o pondere relativ mare, în țara noastră, au investițiile imobiliare și, mai puțin, cele cu caracter social-educativ sau cultural. Se poate spune că excesul care s-a făcut remarcat în construcția caselor de vacanță, a vilelor pentru strămutarea persoanelor avute, din blocurile situate în intravilan, în spații luxoase amplasate în extravilan, au contribuit, în mare măsură, la creșterea investițiilor cu slab potențial de returnare a sumelor împrumutate. Economia reală trebuie edificată cu investiții eficiente, îndreptate spre creșterea producției, sporirea exporturilor, crearea de noi locuri de muncă și nu spre inginerii financiare și speculații imobiliare.

Existența economiei subterane face ca statul să fie privat de importante, uneori foarte importante, sume bănești care ar putea fi infuzate în economia reală. Unele calcule estimative, făcute de agențiile internaționale, arată că economia subterană din țara noastră deține o pondere de 36-39% în PIB, ceea ce ar însemna 50-55 miliarde euro. Ministerul Finanțelor din țara noastră apreciază, (The Money Chanel, 27 feb. 2009), că „economia neobservată” (care conține economia gri și neagră) ar deține peste 21%, adică aproape 30 miliarde euro. Oricare ar fi adevărul, este cert că statul nu beneficiază de impozitele și taxele ce i s-ar fi cuvenit și care ar fi putut acoperi o parte din nevoile de finanțare a economiei reale.

Una din sursele importante de finanțare a dezvoltării economiei reale o constituie sumele atrase direct din străinătate. Din păcate, aceste sume au cunoscut o involuție clară. Jumătate din aceste sume o reprezintă investițiile străine directe, concretizate în investiții reale propriu-zise, realizate de cetățeni sau consorții străine în țara noastră și care s-au ridicat în anul trecut la suma record de 9 miliarde euro, dar în anul acesta aproape că sunt inexistente. O altă componentă a sumelor atrase direct din străinătate este reprezentată de

sumele trimise acasă de românii care lucrează în străinătate. Ele au devenit, în ultima perioadă, la fel de importante ca și investițiile străine directe. În anul 2008, aceste sume au fost de 8,7 miliarde lei, aproape 90% provenind din Italia (50%) și Spania (40%). De remarcat că, în primele luni din acest an, sumele în cauză au cunoscut reduceri drastice, în mare parte cauzate de faptul că cetățenii români respectivi lucrează în țări care la rândul lor suferă de pe urma recesiunii economice, țări unde plaga șomajului se extinde pe zi ce trece.

În vederea eliminării efectelor crizei mondiale, fiecare țară și-a luat măsuri corespunzătoare, bazate pe intervenția statului în economie. Astăzi, fiecare dintre noi a devenit keynesist, după cum pe drept cuvânt aprecia prof. Joseph E. Stiglitz, laureat al premiului Nobel pentru economie, iar rezultatele așteptate sperăm că nu vor întârzia prea mult să apară. Exprimând părerea unui numeros grup de economiști, președintele Băncii Centrale Europene consideră că, după un an dificil, 2009, va urma un an al redresării economice, susținut de planurile de relansare elaborate în toate țările lumii.

Bibliografie

- ARIS (2008). *Raport de activitate Agenția Română pentru investiții străine 2008*, <http://www.arisinvest.ro/files/arisprofile/rapoarteanuale/ARIS%20annual%20report%202008.pdf>
- Hrebenciuc, A., and Socol, C. (2008). Efectele extinderii turbulențelor financiare internaționale asupra economiei românești. Soluții de prevenire, *Economie teoretică și aplicată*, Vol. 15, nr. 8, 31-42
- INS (2007). *Anuarul Statistic al României, Capitolul 11 Conturi Naționale, Produsul Intern Brut pe categorii de Resurse*: <http://www.insse.ro/cms/files/pdf/ro/cap11.pdf>
- Macroeconomie (22.04.2009). *FMI: PIB României s-ar putea reduce cu 4,1%, în 2009*, http://www.bursa.ro/on-line/s=macroeconomie&articol=50594&editie_precedenta=2009-04-22.html
- Standard.Ro (2009). *Isărescu: Sistemul bancar românesc a fost ferit de "produse toxice"*, <http://www.standard.ro/articles/pdf/63135>
- The Money Chanel (27 feb. 2009). *Pogea: Economia "neobservată" a crescut la 20% din PIB*, Disponibil la adresa: http://www.tmctv.ro/articol_63025/pogea__economia__neobservata__a_crescut_la_20__din_pib.html
- Vasilescu, I., Românu, I. and Cicea, C. (2000). *Investiții*. București, Editura Economică